

Ewa Różańska

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Wydział Zarządzania
Katedra Rachunkowości
ewa.rozanska@ue.poznan.pl

KONCEPCJA CSR I JEJ RAPORTOWANIE W SEKTORZE BANKOWYM – NURTY BADAWCZE

Streszczenie: Celem artykułu jest prezentacja koncepcji CSR i jej raportowania w sektorze bankowym, jak również identyfikacja nurtów badawczych w tym obszarze. Koncepcja CSR banków nie jest nowa, gdyż banki od dawna są postrzegane jako instytucje zaufania publicznego, co nakłada na nie szczególne obowiązki w zakresie społecznej odpowiedzialności. Społeczna odpowiedzialność banków objawia się w wielu obszarach ich działalności oraz jest odpowiedzią na potrzeby i oczekiwania pracowników, klientów, a także społeczeństwa, w którym funkcjonują. W świetle teorii legitymizacji ważne jest także raportowanie aspektów CSR. Ujawnienia CSR w sektorze bankowym są coraz bardziej popularnym obszarem badawczym w Polsce i na świecie. W obszarze tym można wyróżnić kilka nurtów badawczych.

Słowa kluczowe: banki, społeczna odpowiedzialność biznesu, raportowanie CSR.

Wprowadzenie

Koncepcja CSR odwołuje się do różnych rodzajów odpowiedzialności i do wielorakich obszarów jej aplikacji. Wśród nich niewątpliwym obszarem jest sektor bankowy [Mizdrak i Pogodzińska-Mizdrak, 2013, s. 76], który odgrywa istotną rolę we współczesnej gospodarce, przyczyniając się do jej rozwoju i stabilizacji [Krasodomska, 2012, s. 151]. W literaturze zwraca się uwagę, że banki mają podwójną rolę do spełnienia w gospodarce i społeczeństwie:

- komercyjną, polegającą na zaspokajaniu interesów ekonomicznych właścicieli banku i jednoczesnym działaniu na rzecz przetrwania banku przez rozwój;
- służebną, polegającą na służeniu gospodarce i społeczeństwu najlepiej jak to możliwe [Korenik 2009b, s. 15].

To właśnie służebna rola banków znajduje swoje odzwierciedlenie w koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu bankowego. Postuluje się w niej, aby banki postępowały odpowiedzialnie zarówno wobec właścicieli, jak i innych grup interesu – klientów, pracowników, kontrahentów, społeczności lokalnej oraz aby uwzględniały w swojej działalności, oprócz aspektów ekonomicznych także aspekty społeczne, etyczne i ekologiczne. Inwestowanie w działania z zakresu CSR ma na celu zyskanie przez bank szacunku, dobrej reputacji i lojalności interesariuszy, a w dalszej perspektywie przewagi konkurencyjnej. W literaturze podkreśla się, że w działalności banków niezwykle istotna jest etyka i przejrzystość zasad, które determinują zaufanie klientów i dobrą reputację na rynku, a w konsekwencji nawet kontinuum działalności [Wasilewska, 2009, s. 45].

Początkowo banki traktowały koncepcję CSR jedynie werbalnie [Gostomski, 2009, s. 44] lub podejmowały działania w tym obszarze w sposób powierzchowny, tylko po to, aby przypodobać się opinii publicznej [Nowakowski i Famulska (red.), 2008, s. 127]. CSR było utożsamiane z wydatkami na cele charytatywne, sponsorowaniem, pomocą społeczną – czyli marketingiem społecznie zaangażowanym. Obecnie CSR zaczyna zmieniać swoje podejście z filantropijnego, podporządkowanego wymogom public relations na bardziej interaktywne, uwzględniające głosy interesariuszy. Banki coraz częściej wpisują koncepcję społecznej odpowiedzialności do swoich strategii, co przynosi wymierne korzyści dla nich samych, jak i całego społeczeństwa. Działalność w zakresie CSR banków znajduje też odzwierciedlenie w ich sprawozdawczości. W praktyce ujawnianie kwestii wynikających ze społecznej odpowiedzialności biznesu odbywa się w postaci publikowania odrębnych raportów zrównoważonego rozwoju, poszerzonych raportów finansowych lub też raportów zintegrowanych [Macuda, Matuszak i Różańska, 2015b, s. 149-150].

Zainteresowanie koncepcją CSR i jej raportowaniem w sektorze bankowym systematycznie rośnie nie tylko w praktyce, ale również na polu badań naukowych.

Celem artykułu jest prezentacja koncepcji CSR i jej raportowania w sektorze bankowym, jak również identyfikacja nurtów badawczych w tym obszarze. Tak sformułowany cel wymaga przyjęcia adekwatnych metod badawczych obejmujących systematyczny przegląd literatury oraz analizę treści.

1. Idea CSR i jej przejawy w działalności banków

Zgodnie z tradycyjną definicją, banki są to instytucje prowadzące, na podstawie zezwolenia władz nadzorczych, działalność we własnym imieniu i na własny rachunek, polegającą na przyjmowaniu depozytów (lub jakichkolwiek

innych środków powierzonych pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym) i udzielaniu kredytów lub wydawaniu pieniądza elektronicznego [Dobosiewicz, 2005, s. 15]. Banki pełnią co najmniej kilka społecznie odpowiedzialnych funkcji związanych z efektywną alokacją kapitału i kumulacją oszczędności, takich jak funkcja depozytowa, kredytowa lub rozliczeniowa. Z uwagi na pełnione funkcje nie mogą to być jednak podmioty, których celem jest wyłącznie maksymalizacja wartości rynkowej (zysku). Powinny one także spełniać warunki instytucji publicznego zaufania [Baka, 2005, s. 41]. Działanie banków oparte na tzw. zaufaniu publicznym nakłada na nie szczególne obowiązki w zakresie społecznej odpowiedzialności. Jak stwierdza D. Korenik [2009a, s. 269]: „[...] banki swymi działaniami i oddziaływaniem na otoczenie mogą pomóc w ograniczaniu lub przeciwnie – wzmacniać narastanie tzw. kluczowych problemów społeczno-ekonomicznych, nękających współczesne społeczeństwa”. Od początków funkcjonowania banków do ich obowiązków względem klientów i pozostałych podmiotów znajdujących się w ich otoczeniu należy bezpieczeństwo działania, istotne nie tylko dla deponentów, ale i dla stabilności całej gospodarki. Jak zauważa D. Korenik [2009b, s. 23], odpowiedzialność społeczna banku, jako elementu systemu społecznego, kształtuje się pod wpływem oczekiwań społeczeństwa. W związku z mającym miejsce w ostatnich latach kryzysem finansowym, określanym często jako kryzys wartości lub kryzys zaufania, oczekiwania społeczne względem banków stały się wyższe niż kiedykolwiek. Coraz silniejsze bowiem staje się przekonanie o konieczności uczestniczenia przez banki, nawet w większym stopniu z racji specyfiki prowadzonej działalności niż przez inne podmioty gospodarcze, w procesie tworzenia dobrobytu społeczeństwa lub innymi słowy – kształtowania pożądanego ładu społeczno-gospodarczego [Światowy (red.), 2010, s. 64]. Bank jako organizacja społeczna oddziałuje na otoczenie społeczne w ten sposób, że zatrudnia pracowników z tego otoczenia, sprzedaje produkty klientom i podejmuje wielorakie działania na rzecz społeczności lokalnych i szerszych kręgów społeczeństwa [Gostomski, 2009, s. 40]. Stąd główne obszary społecznej odpowiedzialności banku to jego relacje z pracownikami, klientami, inwestorami, środowiskiem i społecznością lokalną.

Kapitał ludzki ma kluczowe znaczenie w bankowości, gdyż bank to przede wszystkim zespół ludzi reprezentujący określony poziom kwalifikacji zawodowych, działający w sposób zharmonizowany, zgodny z polityką banku. Wartość tego kapitału powinno się systematycznie podnosić inwestując w niego przez szkolenia i inne formy doskonalenia zawodowego [Grzybowska, 2007, s. 158]. Banki budują dobre relacje z pracownikami nie tylko przez popieranie i umożliwianie rozwoju, ale także przez zabezpieczenie zatrudnionym dobrych i bez-

piecznych warunków pracy oraz usług socjalnych, odpowiedni system motywacyjny do realizacji celów, tolerancję, jak i wspieranie różnorodności.

W działalności banków ważne jest także prowadzenie dialogu z klientami i partnerami biznesowymi w celu budowania długoterminowego zaufania oraz lojalności. W relacji z klientem ważne jest przede wszystkim utrzymywanie z nim kontaktu, wczuwanie się w jego potrzeby, wręcz wyprzedzanie ich, sprawienie, aby czuł się on ważny. Przejawami tego podejścia są: miła, przychylnie nastawiona i pomocna obsługa pełniąca funkcję rzecznika klienta dbającego o jego interes, elastyczne, indywidualne traktowanie potrzeb klienta w postaci oferty przygotowanej pod kątem profilu, upodobań lub zachowań finansowych klienta, a także docenianie lojalności klienta przez np. propozycję usług na preferencyjnych warunkach lub różnego rodzaju bonusy. Dobór języka i kanału komunikacji też nie pozostają bez znaczenia. Odpowiedzialne podejście do klienta wiąże się z uczynieniem języka wspólnej komunikacji zrozumiałym (co wyraża się w jasnym informowaniu o opłatach, produktach, usługach, nienadużywaniu fachowej terminologii) oraz kontaktowanie się za pomocą różnych kanałów dostępu (nie tylko tradycyjnie, ale także poprzez bankowość internetową, mobilną i media społecznościowe). Niektóre banki – mocniej zaangażowane w realizację zasad społecznej odpowiedzialności – podejmują też działania mające na celu przywrócenie osób wykluczonych finansowo do systemu bankowego. Według M. Solarz [2010, s. 241] zjawisko wykluczenia społecznego stanowi obecnie ważny problem społeczny i oznacza niemożność dostępu przez pewne grupy osób do niezbędnych usług finansowych w odpowiedniej formie. Inkluzją finansową są obejmowane przede wszystkim osoby niepełnosprawne za sprawą ułatwienia dostępu do usług, osoby młode i bezrobotne – przez kreowanie ich przedsiębiorczości oraz wspieranie w osiągnięciu niezależności finansowej, a także małe firmy i organizacje non-profit dzięki ułatwieniom w dostępie do kredytu.

Banki, wbrew pozorom, oddziałują też w szerokim zakresie na środowisko naturalne. Odpowiedzialność banków w tej sferze może dokonywać się i dokonuje bezpośrednio – dzięki przestrzeganiu przepisów dotyczących ochrony środowiska, zrównoważonym wykorzystaniu zasobów naturalnych, zapobieganiu emisji zanieczyszczeń, współfinansowaniu inwestycji proekologicznych, oraz pośrednio – przez uczestnictwo w edukacyjnych akcjach ekologicznych lub społecznie odpowiedzialne finansowanie, rozumiane jako „[...] poszukiwanie takich inwestycji, które są jednocześnie dochodowe oraz wpływają pozytywnie na społeczeństwo” [Atlas..., 2009, s. 5]. Przejawem tego ostatniego jest między innymi uwzględnianie kryteriów ekologicznych w polityce kredytowej, a także preferowanie beneficjentów uwzględniających w swojej działalności normy środowiskowe.

Banki uczestniczą także w życiu lokalnych społeczności, wspierając ją szeregiem dobrowolnych działań. Wśród nich należy wymienić takie inicjatywy, jak: szkolenia i akcje informacyjne dla społeczeństwa, akcje charytatywne, sponsoring edukacji, zdrowia, sportu i kultury, programy wolontariatu pracowniczego, powoływanie fundacji do prowadzenia działalności filantropijnej.

2. Raportowanie aspektów CSR przez banki – uwarunkowania teoretyczne i normatywne

Jedną z teorii, najczęściej przywoływaną w literaturze przedmiotu, wyjaśniającą praktyki ujawnień w zakresie CSR, jest teoria legitymizacji opierająca się na założeniu, że istnieje kontrakt społeczny pomiędzy daną organizacją a społeczeństwem. Termin kontrakt społeczny jest trudny do zdefiniowania, ale można przyjąć, że oznacza on szeroki zakres ukrytych i jawnych oczekiwań społeczeństwa co do tego, jak organizacja powinna funkcjonować [Deegan i Unerman, 2011, s. 325]. Teoria ta zakłada, że organizacje stale dążą do tego, aby być postrzegane jako działające w ramach granic i norm obowiązujących w społeczeństwach, w których funkcjonują. Innymi słowy, próbują one dowieść, że ich działania bazują na społecznej akceptacji. Granic i norm, o których mowa, nie uważa się za stałe, lecz zmieniające się w czasie, co wymaga od organizacji, aby reagowała na etyczne (lub moralne) oczekiwania otoczenia, w którym działa [Deegan i Unerman, 2011, s. 323].

W celu utrzymania legitymizacji, organizacje starają się efektywnie informować interesariuszy o swoich osiągnięciach nie tylko w obszarze ekonomicznym, ale również społecznym i środowiskowym. Wiąże się to z dokonywaniem ujawnień aspektów CSR w raportach skierowanych do swoich interesariuszy.

W Polsce informacje te są przekazywane w sprawozdaniu z działalności, a także, na coraz większą skalę w odrębnych raportach zrównoważonego rozwoju. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE wprowadziła m.in. obowiązek raportowania minimum informacji niefinansowych związanych z tzw. społeczną odpowiedzialnością biznesu przez duże podmioty zainteresowania publicznego (tj. spółki notowane na giełdach papierów wartościowych, ubezpieczycieli, banki i firmy uznane przez państwa członkowskie UE za ważne społecznie ze względu na charakter swojej działalności), mające powyżej 500 pracowników, w formie wybranej przez spółkę, tj. albo w ramach sprawozdania z działalności, albo w formie odrębnego raportu.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości [art. 49, ust. 2 i 3] w sprawozdaniu z działalności należy ująć m.in. informacje o stosowaniu ładu korporacyjnego w przypadku spółek, których papiery wartościowe zostały dopuszczone do obrotu na ryn-

kach regulowanych Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Ponadto sprawozdanie z działalności powinno również obejmować wskaźniki finansowe i niefinansowe, jeżeli jest to istotne dla oceny sytuacji jednostki, łącznie z informacjami dotyczącymi zagadnień środowiska naturalnego i zatrudnienia.

W kwestii sporządzania odrębnych raportów CSR nie obowiązują jednolite standardy pomiaru i prezentacji, jak to ma miejsce w przypadku sprawozdawczości finansowej. Raportowanie danych pozafinansowych może bowiem opierać się na różnych standardach, inicjatywach, wytycznych, przewodnikach lub normach dotyczących kwestii CSR, które rozwinęły się wraz z rozwojem koncepcji CSR.

Najbardziej kompleksowym podejściem do kwestii raportowania CSR jest metodyka GRI (*Global Reporting Initiatives*). Wytyczne GRI zawierają dziesięć zasad raportowania (cztery dotyczące treści raportu i sześć związanych z jakością prezentowanych treści), ogólne i szczegółowe wskaźniki oraz poziomy aplikacji wytycznych. Wskaźniki ogólne dotyczą podstawowych danych raportującej organizacji, jej profilu i charakterystyki samego raportu, natomiast wskaźniki szczegółowe opisują wyniki ujęte w trzech kategoriach: ekonomicznej, środowiskowej i społecznej. Ujawnienia mogą być też poszerzone przez tzw. suplementy sektorowe, które zawierają dodatkowe zestawy wskaźników charakterystycznych dla danej branży, np. usług finansowych.

Wśród innych ogólnych regulacji, które także można uznać za wytyczne i zasady dobrych praktyk z zakresu prezentacji danych pozafinansowych należy wskazać normę ISO 26000, Zasady Global Compact, Principles for Responsible Investment, Wytyczne OECD, Globalne zasady Sullivana¹.

Oprócz zasad ogólnych, tj. odnoszących się do podmiotów gospodarczych bez względu na branżę, występują inicjatywy dotyczące instytucji finansowych, takich jak VfU (Der Verein für Umweltmanagement und Nachhaltigkeit in Finanzinstituten e.V.) lub EPS (Equator Principles). Celem VfU – Stowarzyszenia na rzecz Środowiska i Zrównoważonego Rozwoju w instytucjach finansowych – jest opracowanie i wdrożenie jednolitych standardów raportowania działań i wyników dotyczących ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju w instytucjach finansowych. Opracowane standardy są stosowane przez wiodących dostawców usług finansowych w Niemczech, Szwajcarii i Austrii. Equator Principles – „Zasady Równikowe” – mają za cel zapewnienie praktyk zrównoważonego rozwoju i zarządzania środowiskowego w projektach finansowanych przez zrzeszone instytucje finansowe. Obecnie 81 instytucji finansowych w 36 krajach oficjalnie przyjęło EPS.

---

¹ Szeroki przegląd uregulowań dotyczących aspektów społecznych i środowiskowych prezentuje M. Andrejczuk i M. Krawcewicz [2013, s. 34-42].

Najnowszą inicjatywą raportowania danych pozafinansowych, która ma szansę stać się praktyką firm, jest raportowanie zintegrowane, polegające na raportowaniu w jednym spójnym dokumencie o istotnych działaniach finansowych i niefinansowych (tj. środowiskowych i społecznych) i ich relacji względem siebie. Opublikowane w grudniu 2013 r. Międzynarodowe Ramy Zintegrowanej Sprawozdawczości stanowią pewne podejście i filozofię do raportowania bazują na zasadach, ale nie proponują konkretnych kluczowych wskaźników efektywności, metod pomiaru lub ujawnień poszczególnych zagadnień.

3. Badania naukowe w obszarze raportowania CSR przez banki

Wielu autorów podziela opinię, że banki zazwyczaj były wyłączone z badań nad raportowaniem CSR lub nie poświęcano im szczególnej uwagi. Mała koncentracja na badaniach ujawnień CSR w sektorze bankowym mogła wynikać z tego, że banki były postrzegane jako instytucje o niewielkim bezpośrednim wpływie na środowisko naturalne, bezpieczeństwo produktów lub bezpieczeństwo pracowników. Dostrzeżenie roli, jaką pełnią banki w życiu gospodarczym i społecznym, a także kryzys finansowy i związany z tym spadek zaufania do banków, wpłynęły na wzrost badań naukowych poświęconych koncepcji CSR i jej raportowaniu w tej branży. Zestawienie wybranych badań z ostatnich dziesięciu lat dotyczących omawianego aspektu przedstawiono w tab. 1.

Tabela 1. Wybrane badania empiryczne z zakresu raportowania CSR w sektorze bankowym

Autorzy, rok 1	Charakterystyka 2
Maali, Casson i Napier, 2006	Autorzy badali zakres ujawnień w rocznych sprawozdaniach dwudziestu dziewięciu banków islamskich (znajdujących się w szesnastu krajach)
El-Bannany, 2007	Badaniu zostały poddane determinanty ujawnień CSR w bankach w Wielkiej Brytanii w latach 1981-1996
Hossain i Reaz, 2007	Autorzy przedstawili wyniki badania empirycznego z zakresu dobrowolnych ujawnień w 38 bankach notowanych na giełdzie w Indiach. Badanie było próbą wyjaśnienia zależności między różnymi zmiennymi charakteryzującymi spółkę a poziomem ujawnień
Barako i Brown, 2008	Analizie został poddany wpływ płci i struktury zarządu na ujawnienia o CSR w bankach w Kenii
Branco i Rodriguez, 2008	Autorzy badali ujawnienia z zakresu społecznej odpowiedzialności prezentowane przez portugalskie banki na stronach internetowych w latach 2004 i 2005, porównując je z ujawnieniami w raportach rocznych w latach 2003 i 2004
Khan, Halabi i Samy, 2009	Celem badania była analiza zakresu ujawnień CSR w sprawozdawczości banków w rozwijającej się gospodarce Bangladeszu. Analizą objęto 20 wybranych banków notowanych na giełdzie Dhaka Stock Exchange
Perrault Crawford i Clark Williams, 2010	Autorzy przeprowadzili badania w sektorze bankowym we Francji i USA, mające na celu ustalenie, jak kraje o różnym podejściu do regulacji sprawozdawczości w zakresie CSR wpływają na jakość ujawnień CSR

cd. tabeli 1

1	2
Khan, 2010	Badacz za pomocą wielokrotnej regresji określił wpływ elementów ładu korporacyjnego, w tym dyrektorów niewykonawczych, obecności obcokrajowców i reprezentacji kobiet w radach dyrektorów na ujawnienia o CSR banków. W tym celu analizie poddał raporty roczne wszystkich prywatnych banków komercyjnych w Bangladeszu za lata 2007 i 2008
Hassan i Harahap, 2010	Badanie poświęcone było określeniu zakresu ujawnień CSR w raportach rocznych siedmiu islamskich banków
Menassa, 2010	Celem badania była próba określenia rodzaju, stopnia i jakości ujawnień CSR dokonywanych przez libańskie banki komercyjne, a także związku tych ujawnień z wielkością banku, jego wynikami finansowymi i innymi wybranymi zmiennymi
Soana, 2011	Zbadano ewentualny związek pomiędzy CSR mierzonym wskaźnikami etycznymi a wynikami mierzonymi za pomocą wskaźników rynkowych i księgowych w sektorze bankowym za pomocą metody korelacji
Khan i in., 2011	Autorzy zbadali tendencje raportowania społecznego w największych bankach komercyjnych w Bangladeszu, opierając się na wytycznych GFI G3 i suplemencie sektorowym dla branży finansowej. Analizą treści objęto raporty roczne 2008/2009 12 banków komercyjnych notowanych na giełdzie Dhaka Stock Exchange
Krasodomska, 2012	Analizie poddano raporty roczne wybranych banków działających w Polsce w latach 2006-2011 m.in. w celu ustalenia zakresu ujawnień społecznych i środowiskowych, ich jakości oraz zmian w czasie spowodowanych kryzysem ekonomicznym
Carnevale, Mazzuca, i Venturini, 2012	Badanie było próbą odpowiedzi na pytanie, czy istnieje istotna korelacja między publikacją raportu CSR a cenami akcji. Do próbki zostało włączonych 130 europejskich banków giełdowych
Wu i Shen, 2013	Przeprowadzone badanie poświęcone było ustaleniu związku pomiędzy CSR i wynikami finansowymi, a także omówieniu motywów skłaniających banki do angażowania się w działalność CSR. W badanej próbie znalazły się 162 banki w 22 krajach
Ofori, Nyuur i S-Darko, 2014	Autorzy zbadali wpływ społecznej odpowiedzialności biznesu na wyniki finansowe sektora bankowego na próbie 22 banków w Ghanie
Kiliç, Kuzey i Uyar, 2015	Autorzy zbadali wpływ struktury własnościowej i struktury zarządu na raportowanie CSR banków w Turcji w okresie od 2008 do 2012
Macuda, Matuszak i Różańska, 2015a	Autorzy przeprowadzili badania dotyczące zakresu i tendencji raportowania CSR w bankach komercyjnych w Polsce w latach 2008-2013 w czterech obszarach, a mianowicie, środowiska, zasobów ludzkich, produktów i klientów oraz zaangażowania społecznego. Ustalono również przy wykorzystaniu metodologii analizy danych panelowych, determinanty poziomu raportowania CSR w polskich bankach komercyjnych
Vilar i Simão, 2015	Celem badania była próba wyjaśnienia, w jaki sposób banki używają swoich stron internetowych do ujawniania działalności z zakresu CSR. Kula ziemską została podzielona na 11 regionów, uwzględniając geograficzne i kulturowe kryteria. Analizie treści podano informacje zebrane z korporacyjnych stron internetowych dziesięciu największych banków w każdym regionie. Badane były trendy geograficzne
Jain, Keneley i Thomson, 2015	Ocenie została poddana sprawozdawczość CSR (forma, zakres, jakość, zmiany) sześciu dużych banków prowadzących działalność w Japonii, Chinach, Australii i Indiach w okresie 2005-2011

Źródło: Na podstawie: [Maali, Casson i Napier, 2006, s. 266-289; El-Bannany, 2007, s. 120-130; Hossain i Reaz, 2007, s. 274-288; Barako i Brown, 2008, s. 309-324; Branco, Rodriguez, 2008, s. 161-181; Khan, Halabi i Samy, 2009, s. 344-357; Perrault Crawford i Clark Williams, 2010, s. 512-526; Khan, 2010, s. 82-109; Hassan i Harahap, 2010, s. 203-227; Menassa, 2010, s. 4-23; Soana, 2011, s. 133-148; Khan i in., 2011, s. 347-362; Krasodomska, 2012, s. 406-423; Carnevale, Mazzuca, i Venturini, 2012, s. 159-177; Wu i Shen, 2013, s. 3529-3547; Ofori, Nyuur i S-Darko, 2014, Kiliç, Kuzey i Uyar, 2015, s. 357-374; Macuda, Matuszak i Różańska, 2015; Vilar i Simão, 2015 s. 296-318; Jain, Keneley i Thomson, 2015, s. 218].

Na podstawie przeprowadzonego przeglądu literatury i analizy jej treści, można wyodrębnić szereg nurtów badawczych związanych z raportowaniem aspektów CSR w sektorze bankowym. Najwięcej publikacji jest poświęconych

rozpoznaniu formy, zakresu i zmian w czasie ujawnień CSR w sektorze bankowym. Wielu badaczy skupia się także na określeniu determinant ujawnień CSR w sektorze bankowym. Pojawiły się bowiem opracowania dotyczące wpływu różnych cech banków, a także elementów ich ładu korporacyjnego na ujawnienia aspektów społecznych i środowiskowych. Odrębnym nurtem badawczym jest poszukiwanie zależności między działaniami w zakresie CSR, ich raportowaniem a wartością rynkową lub wynikami finansowymi banków. Część badań ma na celu pokazanie różnic między poszczególnymi krajami w kwestii raportowania CSR, z uwzględnieniem położenia geograficznego, odmienności kulturowej, obowiązujących regulacji rachunkowości, regulacji rządowe i innych unormowań. Nieliczne analizy są związane z pomiarem jakości ujawnianych danych CSR w sektorze bankowym, a jeszcze mniej publikacji bada motywy, jakimi kierują się banki komunikując o swoich działaniach społecznych i ekologicznych.

Podsumowanie

Koncepcja CSR banków nie jest nowa, gdyż banki od dawna były traktowane jako instytucje zaufania publicznego, co nakłada na nie szczególne obowiązki w zakresie społecznej odpowiedzialności [Szpringer, 2009, s. 91]. Banki, chcąc postępować zgodnie z ideą społecznej odpowiedzialności, muszą zatem podejmować działania nie tylko w sferze ekonomicznej, przynoszącej zyski, lecz także społecznej i środowiskowej. Ich szczegółowy zakres jest określany przez oczekiwania i interesy właścicieli instytucji finansowej, jej pracowników, klientów i społeczeństwo, w którym funkcjonuje.

W świetle teorii legitymizacji, niezmiernie ważne jest także ujawnianie informacji o działalności w zakresie CSR w sprawozdawczości banków, aby poinformować interesariuszy o stopniu realizacji umowy społecznej. Banki mogą komunikować działania CSR w sprawozdaniu z działalności, w odrębnym raporcie CSR lub w formie sprawozdania zintegrowanego. Ramy raportowania społecznej odpowiedzialności mogą określić przez dobrowolną implementację różnych standardów, wytycznych lub norm dotyczących kwestii CSR.

Zarówno społeczna odpowiedzialność banków, jak i sprawozdawczość tej sfery ich działalności stały się przedmiotem rosnącego zainteresowania badaczy. Do głównych nurtów badawczych związanych z raportowaniem aspektów CSR przez banki można zaliczyć: zakres i formę ujawnień, determinanty ujawnień, związek ujawnień z wynikami, porównania ujawnień między krajami i w czasie, jakość ujawnień, a także motywy ujawnień.

Literatura

- Andrejczuk M., Krawcewicz M. (2013), *Mapa standardów i wytycznych dla raportowania danych pozafinansowych* [w:] N. Ćwik (red.), *Wspólna odpowiedzialność. Rola raportowania społecznego*, Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Warszawa.
- Atlas dobrych praktyk finansowych ekonomii społecznej* (2009) [w:] A. Królikowska (red.), *W poszukiwaniu polskiego modelu ekonomii społecznej*, Bank BnB NORD Polska, EQUAL, Warszawa.
- Baka M. (2005), *Bankowość europejska*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Barako D.G., Brown A.M. (2008), *Corporate Social Reporting and Board Representation: Evidence from the Kenyan Banking Sector*, "Journal of Management and Governance", Vol. 12(4), s. 309-324.
- Branco M.C., Rodrigues L.L. (2008), *Social Responsibility Disclosure: A Study of Proxies for the Public Visibility of Portuguese Banks*, "The British Accounting Review", Vol. 40, Iss. 2, s. 161-181.
- Carnevale C., Mazzuca M., Venturini S. (2012), *Corporate Social Reporting in European Banks: The Effects on a Firm's Market Value*, "Corporate Social and Environmental Management", Vol. 19(3), s. 159-177.
- Deegan C., Unerman, J. (2011), *Financial Accounting Theory*, McGraw-Hill Higher Education, New York.
- Dobosiewicz Z. (2005), *Bankowość*, PWE, Warszawa.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26.06.2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywę Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG, Dz. Urz. UE L z 2013 r. nr 182/19.
- El-Bannany M. (2007), *A Study of Determinants of Social Disclosure Level in UK Banks*, "Corporate Ownership and Control", Vol. 5, No. 1, s. 120-130.
- Gostomski E. (2009), *Spoleczna odpowiedzialność banków w dobie kryzysu finansowego* [w:] M. Bąk, P. Kulawczuk (red.), *Spoleczna odpowiedzialność instytucji finansowych*, Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym, Warszawa, s. 37-44.
- Grzybowska A. (2007), *Kapitał ludzki a rozwój sektora bankowego w Polsce* [w:] D. Kopycińska (red.), *Zarządzanie kapitałem ludzkim w gospodarce*, Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Hassan A., Harahap S.S. (2010), *Exploring Corporate Social Responsibility Disclosure: The Case of Islamic Banks*, "International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management", Vol. 3, Iss. 3, s. 203-227.
- Hossain M., Reaz M. (2007), *The Determinants and Characteristics of Voluntary Disclosure by Indian Banking Companies*, "Corporate Social Responsibility and Environmental Management", Vol. 14, No. 5, s. 274-288.

- Jain A., Keneley M., Thomson D. (2015), *Voluntary CSR Disclosure Works! Evidence from Asia-Pacific Banks*, "Social Responsibility Journal", Vol. 11, Iss. 1, s. 2-18.
- Khan M.H.U.Z. (2010), *The Effect of Corporate Governance Elements on Corporate Social Responsibility (CSR) Reporting: Empirical Evidence from Private Commercial Banks of Bangladesh*, "International Journal of Law and Management", Vol. 52 (2), s. 82-109.
- Khan M.H.U.Z., Halabi A.K., Samy M. (2009), *Corporate Social Responsibility (CSR) Reporting: A Study of Selected Banking Companies in Bangladesh*, "Social Responsibility Journal", Vol. 5 (3), s. 344-357.
- Khan M.H.U.Z., Islam M.A., Fatima J.K., Ahmed K. (2011), *Corporate Sustainability Reporting of Major Commercial Banks in Line with GRI: Bangladesh Evidence*, "Social Responsibility Journal", 7 (3), s. 347-362.
- Kiliç M., Kuzey C., Uyar A. (2015), *The Impact of Ownership and Board Structure on Corporate Social Responsibility(CSR) Reporting in the Turkish Banking Industry*, "Corporate Governance", Vol. 15, Iss. 3, s. 357-374.
- Korenik D. (2009a), *Odpowiedzialność banku komercyjnego. Próba syntezy*, Difin, Warszawa.
- Korenik D. (2009b), *O służebnej roli banków komercyjnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Wrocław.
- Krasodomska J. (2012), *Znaczenie społecznej odpowiedzialności banków dla bezpieczeństwa systemu finansowego*, Zeszyty Naukowe, nr 12, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków, s. 151-159.
- Krasodomska J. (2015), *CSR Disclosures in the Banking Industry. Empirical Evidence from Poland*, "Social Responsibility Journal", Vol. 11, Iss. 3, s. 406-423.
- Maali B., Casson P., Napier C. (2006), *Social Reporting by Islamic Banks*, "Abacus", Vol. 42, No. 2, s. 266-289.
- Macuda M., Matuszak Ł., Różańska E. (2015a), *Determinants of CSR Disclosures in Commercial Banks in Poland*, 38th EAA Annual Congress 2015 w Glasgow, 28-30 kwietnia.
- Macuda M., Matuszak Ł., Różańska E. (2015b), *Ujawnienia o CSR na przykładzie spółek notowanych na GPW w Warszawie [w:] M. Remlein.(red.), Rachunkowość warta poznania. Teoria, praktyka, polityka rachunkowości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań, s. 145-156.
- Menassa E. (2010), *Corporate Social Responsibility*, "Journal of Applied Accounting Research", Vol. 11, Iss. 1, s. 4-23.
- Mizdrak I., Pogodzińska-Mizdrak E. (2013), *Społeczna odpowiedzialność w działalności banków na przykładzie Banca Popolare Etica*, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów”, nr 130, s. 53-77.
- Nowakowski J., Famulska T., red. (2008), *Stabilność i bezpieczeństwo systemu bankowego*, Difin, Warszawa.
- Ofori D.F., Nyuur R.B., S-Darko M.D. (2014), *Corporate Social Responsibility and Financial Performance: Fact or Fiction? A Look at Ghanaian Banks*, Acta Commercii 14 (1), Art. #180, 11 pages. <http://dx.doi.org/10.4102/ac.v14i1.180>.

- Perrault Crawford E., Clark Williams C. (2010), *Should Corporate Social Reporting Be Voluntary or Mandatory? Evidence from the Banking Sector in France and the United States*, "Corporate Governance: The international Journal of Business in Society", Vol. 10, Iss. 4, s. 512-526.
- Soana M.-G. (2011), *The Relationship between Corporate Social Performance and Corporate Financial Performance in the Banking Sector*, "Journal of Business Ethics", Vol. 104, Iss. 1, s. 133-148.
- Solarz M. (2010), *Spoleczna odpowiedzialność banków w aspekcie wykluczenia finansowego*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H, Oeconomia”, Vol. XLIV, nr 2, s. 241-251.
- Szpringer S. (2009), *Spoleczna odpowiedzialność banków. Między ochroną konsumenta a osłoną socjalną*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Światowy G., red. (2010), *Spoleczna odpowiedzialność w kształceniu i w działalności praktycznej kadr menedżerskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, tj. Dz.U. z 2013 r., poz. 330.
- Vilar V.H, Simão J. (2015), *CSR Disclosure on the Web: Major Themes in the Banking Sector*, "International Journal of Social Economics", Vol. 42, Iss. 3, s. 296-318.
- Wasilewska M. (2009), *Spoleczna odpowiedzialność banków. Stan obecny i kierunki rozwoju* [w:] M. Bąk, P. Kulawczuk (red.), *Spoleczna odpowiedzialność instytucji finansowych*, Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym, Warszawa, s. 45-56.
- Wu M.W., Shen C.H. (2013), *Corporate Social Responsibility in the Banking Industry: Motives and Financial Performance*, "Journal of Banking and Finance", Vol. 37, No. 9, s. 3529-3547.

THE CONCEPT OF CSR AND CSR REPORTING IN THE BANKING SECTOR – RESEARCH TRENDS

Summary: The purpose of this article is to present the concept of CSR and its reporting in the banking sector as well as to identify research trends in this area. The bank CSR concept is not new, since long the banks have been perceived as institutions of public trust, which entails special obligations to society. Social responsibility of banks is manifested in many areas of their business and addresses the needs and expectations of employees, customers and the society in which they operate. In the light of the legitimacy theory, it is also important to report CSR aspects and to inform stakeholders about being socially responsible. CSR disclosures in the banking sector are becoming increasingly popular area of research in Poland and in the world. This area can be divided into several streams of research.

Keywords: banks, corporate social responsibility, CSR reporting.